

Vnější ekonomické vztahy

- **Vnější ekonomické vztahy ČR se zhoršily i přes příznivější deficit běžného účtu platební bilance**

Platební bilance se proti roku 2010 zhoršila. Do ČR přišlo méně přímých zahraničních investic, příliv portfoliových investic byl jen zlomkem objemu roku 2010 a značně slabší byl i přebytek kapitálového účtu. Ke zhoršení došlo i přesto, že jedno z měřítek vnější rovnováhy se vyvíjelo pozitivně - deficit běžného účtu se v roce 2011 zlepšil díky vyššímu přebytku ve zbožových operacích a příznivější bilanci výnosů. Naopak přebytek ve vývozu a dovozu služeb byl menší než v roce 2010 a zhoršil se i výsledek běžných převodů. V poměru k nominálnímu HDP zaznamenal deficit běžného účtu pozitivní změnu (2,9 % proti 3,9 % v roce 2010).

Druhé měřítko udržitelnosti vnějších vztahů, tj. vzájemná kompenzace deficitů a přebytků uvnitř platební bilance, však v roce 2011 příznivé nebylo. Finanční účet se svým výrazně tenčím přebytkem ve srovnání s rokem 2010 nestačil vykryt deficit běžného účtu, a to ani při započtení kladného salda kapitálového účtu.

- **Obchodní bilance o tři čtvrtiny vyšší než v roce 2010, deficit bilance výnosů se zlepšil**

Schodek běžného účtu platební bilance v roce 2011 činil 109,1 mld. korun, o čtvrtinu méně než v roce 2010 (146,6 mld. korun), což představovalo významné zlepšení. Obchodní bilance¹ ve výši 94 mld. korun byla meziročně o 40,2 mld. korun vyšší v největším meziročním přírůstku od doby, kdy český zahraniční obchod zbožím vykazuje přebytky. Vývoz se zvýšil nominálně o 12,6 %, dovoz o 11 %. Obchod zbožím tak přispěl ke zlepšení běžného účtu nejvíce.

Bilance výnosů se z rekordního deficitu v roce 2010 (-285 mld. korun) zlepšila na 271,9 mld. korun jak vlivem vyššího přílivu peněz do země, tak i meziročně nižšího odlivu peněz ve formě výnosů z České republiky (repatriované zisky ani náklady na práci cizinců v ČR nedosáhly úrovně roku 2010).

- **Přebytek bilance služeb podstatně slabší stejně jako běžné převody**

Setrvalé narůstání přebytku v dovozu a vývozu služeb, patrné v posledních šesti letech, vystřídalo v roce 2011 razantní meziroční snížení o 9 mld. na 66,3 mld. korun. Příjmy a výdaje v položce Ostatní služby působily na bilance služeb neutrálně (o zhruba 10 mld. v obou směrech meziročně rostly). Nepříznivě se však vyvíjel cestovní ruch - příjmy zůstaly meziročně zhruba stejné (resp. klesly o miliardu na 135 mld. korun vlivem soukromých cest), výdaje ve formě výjezdů rezidentů z České republiky naopak stouply o 3 mld. korun (větší částí u pracovních cest).

Zhoršila se i bilance dopravních služeb. Příjmy klesly (-0,4 mld. na 96,7 mld. korun) při růstu výdajů (+5,6 mld. na 84,3 mld. korun). Důvodem může být i vysoká cena pohonných hmot v ČR a tankování tranzitních přepravců ve větší míře v zahraničí.

Bilance běžných převodů se zhoršila vlivem propadu ve 4. čtvrtletí způsobeném nižšími příjmy a vyššími platbami do rozpočtu EU (více v kap. o státním rozpočtu).

- **Posílení váhy aut a dílů na celkovém exportu podle dat přeshraniční statistiky**

Podle přeshraniční statistiky stoupla v roce 2011 váha exportu automobilů a jejich dílů na celkovém vývozu z ČR. Zatímco v roce 2010 se na jeho hodnotě podílel export aut včetně dílů ze 7,6 %, v roce 2011 už z 8,6 %. Bylo jich vyvezeno za téměř půl bilionu korun (461 mld. korun) a meziročně se hodnota jejich exportu zvýšila o 52,6 mld. korun ve druhém největším přírůstku od roku 2000 (rekordní byl rok 2010 s +63,5 mld. korun, předchozí dva roky hodnota jejich exportu poklesla). K hodnotovému růstu došlo i přesto, že exportní ceny aut po většinu roku meziročně klesaly a do nepatrných přírůstků se dostaly až ve 4. čtvrtletí. Ukazuje to na významnou obchodní zdatnost exportérů aut.

Ropy a zemního plynu se dovezlo proti roku 2011 v hodnotovém vyjádření o 39,9 mld. korun, v roce 2010 o 41,9 mld. korun více. Působil zde významně cenový vliv umocněný vývojem kurzu koruny, protože ve hmotném vyjádření dovoz ropy i plynu meziročně klesl.

¹ V metodice platební bilance (národní pojetí), vývoz i dovoz v cenách FOB.

- **Klesl podíl EU 27 na celkových exportech z ČR**

Riziko plynoucí z velmi vysoké koncentrace na trhy EU se v roce 2011 zmenšilo. Jejich podíl na exportu z ČR klesl na 83 % z 84 % v roce 2010, neparťně i váha Německa (na 32,1 % z 32,3 % z roku 2010). Přestože v posledním čtvrtletí začaly extrémně růst vývozy do Ruska a Číny (o 40 %, resp. 30 %), je jejich podíl na exportu z ČR zatím velmi nízký - meziroční růst jejich podílů byl dosud jen v řádu desetin procenta (z 2,7 % na 3,2 % v případě Ruska a z 0,9 % na 1 % v případě Číny).

Přestože tempo dovozů z Číny v roce 2011 o pětinu kleslo (skončil např. boom technologií pro stavby obnovitelných zdrojů energie), podíl zboží importovaného z Číny na celkovém dovozu do ČR stoupl ze 12,3 % v roce 2010 na 12,5 %. Zvýšil se i podíl dovozů z EU 27 o 0,4 p.b. na 63,8 %.

- **Finanční účet výrazně oslabil nižším přílivem přímých zahraničních investic...**

V roce 2010 byl finanční účet platební bilance ČR tak silný, že jeho přebytek ve výši 174,3 mld. korun převýšil úhrnný deficit běžného a kapitálového účtu o více než 60 mld. korun. V roce 2011 se však propadl na polovinu a i když byl úhrnný schodek běžného a kapitálového účtu podstatně menší (94,4 mld. korun) než v roce 2010 (114,1 mld.), nebyl slabším přebytkem finančního účtu kompenzován.

Příliv přímých investic ve výši 95,6 mld. byl meziročně o pětinu nižší a podstatně slabší než průměr posledních sedmi let (147 mld. korun), což může být způsobeno opatrností zahraničního kapitálu v obavách z globálního zpomalení. Tuzemské firmy investovaly v zahraničí 20,4 mld. korun především formou ponechaných zisků.

- **... a výrazně nižším čistým přílivem portfoliových investic dosahujícím 6 mld. oproti 150 mld. korun v roce 2010**

Zatímco v roce 2010 byl vývoj portfoliových investic výrazně určen přílivem kapitálu do země, tj. především nákupy dluhopisů zahraničními investory, v roce 2011 se již tento efekt neopakoval. Jestliže v roce 2010 nakoupili zahraniční portfolioví investoři dluhových cenných papírů (především dluhopisů českého státu) v čistém vyjádření za 143 mld. korun, v roce 2011 jen 19,8 mld. Jejich obchody s akciemi byly z pohledu výsledné čisté pozice nevýznamné. Tuzemské subjekty nakoupily zahraničních dluhopisů v čistém vyjádření za 14,3 mld. korun, akcie prodávaly.

V úhrnu činil příliv portfoliových investic do ČR 5,9 mld. korun, v roce 2010 to bylo 150,4 mld. korun. Při emisích státních dluhopisů v roce 2011 se tedy zdá, že jejich kupci byly především subjekty v ČR.

- **Česká měna posílila**

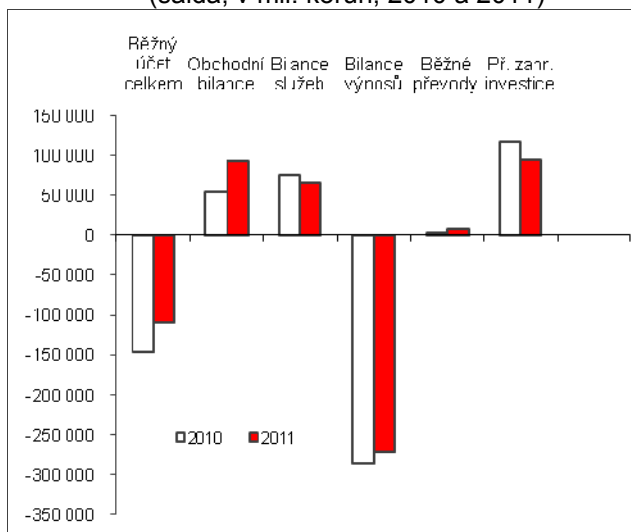
Česká měna dlouhodobě posilovala. Z vývoje směného kurzu koruny k hlavním měnám je patrné, že kurz byl významným prvkem konvergence ČR k průměrné úrovni Evropské měnové unie (výjimkou byl rok 2009 s oslabením průměrného ročního kurzu proti euru a období 2009-2010 s depreciací k americkému dolaru). Za období 2004 až 2011 koruna posílila k euru o 22,9 % a k dolaru dokonce o 31,2 %. V roce 2011 se koruna obchodovala na devizovém trhu v průměrném kurzu CZK/EUR 24,586 a CZK/USD 17,688, což představovalo proti roku 2010 posílení o 2,8 %, resp. 7,4 %.

- **Cenová konkurenceschopnost ČR se zhoršila**

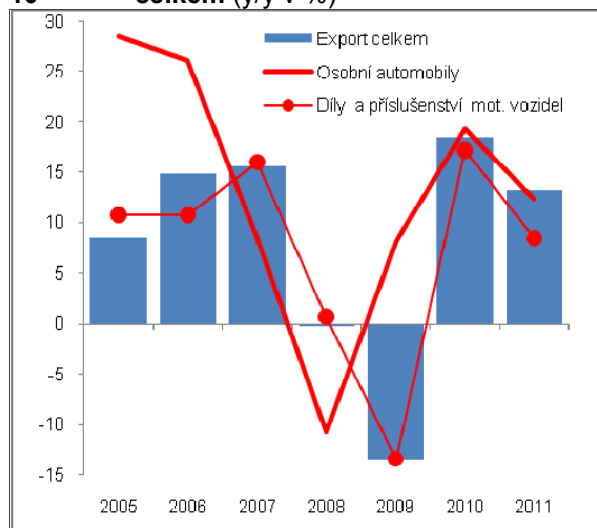
Nákladová konkurenceschopnost České republiky se v roce 2011 podle změny reálného efektivního kurzu koruny² proti roku 2010 zhoršila vlivem vývoje v 1. pololetí, ve zbytku roku naopak rostla. V pokrizovém roce 2010 bylo naopak zaznamenáno mírné zlepšení, v roce 2009 stagnace. Obecně lze říci, že ke zhoršování nákladové konkurenceschopnosti bude logicky docházet vlivem dalšího narůstání vospělosti české ekonomiky.

² S použitím deflátoru HDP a vah obrátu zahraničního obchodu celkem.

Graf č. 9 Vybrané položky platební bilance (saldá, v mil. korun, 2010 a 2011)

Graf č. 10 Export automobilů, dílů a export z ČR celkem (y/y v %)

Pramen: ČNB